

Fiatal tisztek felkészítésének pszichológiai és pedagógiai kérdései*

A fiatal tisztekre úgy tekintünk, mint a hadsereg jövő nemzedékére. Ahogy napjainkban nevelődnek és fejlődnek, úgy állják meg helyüket a csapatszolgálatban.

Az ezrednél a tisztek kétharmada fiatal tisztt. Szerepükre jellemző, hogy:

- a katonák és tiszthelyettesek foglalkozásainak 40—95%-át ők vezetik,
- a politikai nevelő munka 35—85%-a rájuk hárul,
- behívásról behívásra növekszik a magasabb végzettségű, általuk kiképzendő sorkatonák száma.

Ezért a fiatalok parancsnokaira, nevelőire szép, de egyben nagyon nehéz és igényes nevelőmunka vár.

A fegyveres erők korszerű fejlesztése, a felsorolt és más mennyiségi és minőségi meghatározók törvényszerűvé teszik — a kiképzés, nevelés, katonai szolgálatteljesítés minőségének emelésében, a katonai fegyelem megerősítésében, a csapatok harcalkészültségének és harctevékenységének fejlesztésében — a fiatal tisztek szerepének, feladatának, felősségének folytonos növelését.

A fiatal tisztek összhadseregi értekezlete e törvényszerűsége minden parancsnoknak és politikai szervnek felhívta figyelmét.

A Szovjet Fegyveres Erőkben a fiatal tisztek nevelése, felkészítése meghatározott rendszer szerint történik. A hadviselés gyors fejlődéséből eredő, folyton növekvő szerepük megköveteli a nevelési rendszer valamennyi mozzanatának szüntelen tökéletesítését. Ez lényegében annyit jelent, hogy törekedve a jelenleg meglévő nevelési hibák szubjektív okainak megállapítására, a nevelés tökéletesítésének kérdését a megoldás érdekében vissza kell vezetni egészen a bevonulásig.

Az élet a fiatal tisztek nevelésében sok szervezeti, pedagógiai, pszichológiai és egyéb problémákat vet fel, amelyeknek megoldása nagymértékben függ a gyakorlati és elméleti nevelő munka összhangjától.

Ebben a cikkben pszichológiai és pedagógiai kérdésekkel foglalkozva tisztázni szeretnénk a felkészítés legaktuálisabb kérdéseit.

Mindenekelőtt megjegyezzük, hogy a fiatal tisztek nevelésének tudományos tökéletesítése feltételezi:

* Fordítás szovjet katonai irodalomból.

1. A megoldandó feladatok és a rendelkezésre álló eszközök, feltételek sajátosságainak alapos tanulmányozása alapján a tisztekkel szembeni objektív követelmények meghatározását.

2. A felkészítés karakterisztikáinak (vagyis: a meggyőződés, tudás, készségek, szokások minőségi mutatóinak) feltárását.

3. A tisztté válás minden egyes felkészítési szakaszában az oktató-nevelő munka szervezésének, formáinak, módszereinek rendszeres értékelését.

Azt a kísérletet, amely e feladatok megoldására irányul, s ennek érdekében tudományos módszereket alkalmaz a felkészítés modelljének nevezzük. A kísérletek során a tudományos elemzésnek különös jelentősége van, mivel a hadügy korszerű fejlődésével szorosan kapcsolatban álló követelmények, minden oldalú analízise és számbavétele nem választható el a felkészítés pszichológiai, pedagógiai problémáinak megoldásától.

A tisztek felkészítésével szembeni alapvető követelmények a szocialista társadalom gazdasági struktúrájának a lényegéből és a korszerű háború eszközeinek jellegéből következnek. Ezeket a kommunista párt- és kormány tanítása, továbbá a szabályzatok, direktívák, parancsok és utasítások határozzák meg. A meghatározás a marxizmus—leninizmus tudományos tanításainak az igazságán, a gyakorlati és elméleti feladatok megoldásának metodológiáján nyugszik, amit kádereink felkészítésének valamennyi eddigi tapasztalata megerősít.

A vezetői követelményeket a haderőnemek, szakképzettség és a beosztással járó feladatok sajátosságaitól függően a csapatoknál, intézeteknél konkretizálják. Valamennyiünk előtt ismert azonban, hogy a tiszteket fel kell készíteni:

- határozott, aktív harctevékenységre,
- az alárendeltek ésszerű vezetésére a legbonyolultabb helyzetekben,
- magas fokú erkölcsi, politikai és pszichológiai szilárdságra.

Mit kell tehát tenni, hogyan dolgozzuk ki a tisztek felkészítését? Milyenek legyenek a meggyőződés, tudás, képességek, szokások és a minőség mai normái.

A pszichológiai-pedagógiai módszer segít a tipikus feladatok és tevékenységek teljesítésének elemzésével kimutatni azokat az elveket, feltételeket, követelményeket, amelyek a tisztté felkészítésének összetevői. Ilyen módszer a pszichológiában és szociológiában a „professziográfia”, a szakképzettség (szakma) leírása, a felkészítés szervezése és metodikája. A munka menetének és fejlesztésének meghatározása, vizsgálata, értékelése az eredményes műszaki-pszichológiai kiválasztás megoldásának kiinduló pontja.

Milyen a „professziográfia” helyzete a hadseregben? Kívánnivalót hogy maga után. Csupán a légierő rádiótechnikai csapatai rendelkeznek hasonló anyaggal. A munka azonban megkönnyíthető és rendszerezhető a szakmai beosztások egységes pszichológiai osztályozásával, a szakmai beosztási feladatok leírásának, makettjének egységes szisztémák és módszer szerinti kidolgozásával, az elmélet és gyakorlat eredményeinek koordinálásával, továbbá a metodikai leírások szétküldeésével. Az élet a felkészítéssel szemben igen nagy:

- katonai,
- nevelés-politikai,
- pedagógiai,
- fizikai követelményeket támaszt.

Az erre irányuló speciális munkák közül az alábbiak érdemelnek figyelmet:

Zarckovszkij: „A munka tevékenység pszichológiai analízise”.

Tyeplov: „A hadviselés esze” vagy könyvben:

„Az individuális különbségek problémái”,

Zabjolov: „Sebesség, idő, tér a korszerű háborúban”,

Djecsenkó: „A szovjet harcosok harci tevékenységének pszichológiai analízise”,

Korobeinyikov: „A szovjet katonák felkészítésének pszichológiai problémái a korszerű háborúban”.

Egy gondolat azonban változatlanul kiemelkedik. A mi tisztünk az állam, a társadalom képviselője, vezető pedagógus, az alárendeltek kiképzési és nevelési folyamatának szervezője.

Lenin aláhúzta, hogy minden vezetői tevékenység szorosan összekapcsolódik a politikával és ideológiával, amit az emberekkel együtt végzett munkában a vezető mindig köteles figyelembe venni. Hasonlóan nyilatkozott Frunze is. „Olyan parancsnok kell, aki nemcsak technikai, hanem társadalmi is, a szó igazi értelmében.”

A tiszték ideológiai érettségének fejlesztése támadó szellemet kíván a burzsoá ideológiai erkölccsel szemben vívott harcban, megköveteli a társadalmi, politikai aktivitást és a katonák türelmes nevelését. Minden tisztnek legelső kötelessége — mondta Grecskó marsall, a fiatal tiszték összhadszeregi értekezletén — bevinni a katona tömegekbe a párt ideológiáját, azok között szüntelenül vezetni a politikai nevelő munkát.

A tiszt felkészültségének jellegét semmiképpen sem a követelmények automatikus leírása határozza meg, mint ahogyan azt, sajnos néhány tudományos munkában és közleményben olvashatjuk. A különböző tevékenységeket végző minden tiszt (függetlenül beosztásától és szakképzettségétől) sok hasonló, azonos vonás mellett, az általánostól eltérő utánozhatatlan sajátosságokkal is rendelkezik. A tudásnak, képességeknek, készségeknek, minőségnek, szokásnak, meggyőződésnek pontos meghatározása nélkül nem lehet fejleszteni a megformálás kialakítására irányuló felkészítést.

A tudományos módszerek alkalmazása szükségessé teszi a mennyiségi és minőségi ellenőrzést. A mennyiségi ellenőrzés a felkészültség (tudás, készségek, meggyőzések, érdekek, képességek) valamennyi komponensének leírását és kölcsönkapcsolatát, míg a minőségi ellenőrzés a színvonalat (fokot) és az ezekbe való fejlesztés szükséges fokát vizsgálja.

A minőségi értékelés meghatározza:

— a felkészültség mindegyik oldalának a jellemzőjét (karakterisztikáját),

— a személyiség fejlesztésének sajátosságait, (irányultság, jellem, képességek, mesterség),

— a megismerési tulajdonságokat (érzékelés, figyelem, felfogás, emlékezés, képzelet, képzelődés, gondolkodás), valamint az akarati és érzelmi tulajdonságokat.

Végül leírja, hogy a tiszt mit tudjon és mire legyen képes.

A mennyiségi elemzés a minőségi értékelésben kimutatott valamennyi elem fejlődési fokának az értékét határozza meg. A mennyiségi értékelést kifejezhetjük érdemjegyekkel (például 1—10-ig), összehasonlító logikus kategóriákban (gyenge, közepes, erős, nagyon erős), vagy olyan mennyiségekben, amelyeket a kísérleti adatok matematikai kidolgozása során kapunk. Meg kell találni a kiegészítő sajátosságokat ott, ahol azokat nem mutatta a minőségi analízis.

A pszichológiai-pedagógiai vizsgálati problémák következő csoportja a fiatal tisztek felkészítésének szervezése és a szervezés formáinak, módszereinek, szakaszainak, továbbfejlesztésének kapcsolatai.

Nem szükséges bizonyítani a tisztek erkölcsi-politikai és pszichológiai felkészítésének szükségességét a harctevékenységek végrehajtásában. Az utóbbi évek alatt ezeket a kérdéseket — sajnos csak általánosságban — vizsgáló munkák egész sora jelent meg. A tiszt felkészültsége minőségileg ebben is különbözik a harcosétól. A tisztnél például csak a szilárdság nem elég a harci helyzet faktorainak a hatásához. Felkészültsége a katonákhoz viszonyítva tükröződik:

- gyors, indokolt elhatározás meghozatalában és abban is, hogy
- vezetni kell az ellenséggel szembeni pszichológiai harcot, valamint
- vezetni kell az alárendeltek.

A harc nemcsak az erők gyors összecsapása, hanem az akarat, a kitartás, az ész ellenküzdeme is. Célja, hatni az ellenség pszichikumára és ellenhatni analóg kísérleteire. (Előidézni az ellenségnél a kételyt, a határozatlanságot, a fejvesztettséget, megfosztani elgondolásainak végrehajtásától stb.)

Az alárendeltek vezetésében az erkölcsi-politikai felkészültség kifejezésre jut:

- a hatékonyan vezetett pártpolitikai munkában,
- a nehézségek leküzdésében,
- a belső érzelmek, gondolatok helyes szabályozásában,
- a személyes példamutatásban,
- abban, hogy az embereket képes alárendelni saját akaratának a legkritikusabb pillanatokban is,
- az optimizmusban,
- a hajthatatlan győzelemre vezetés szándékában.

Ezek a tulajdonságok nem születnek az emberekkel, fejleszteni kell őket, béke és háború idején egyaránt.

A fiatal tiszt személyiségének alakítása, formálása nem más mint katonai, szakmai képességük és irányultságuk minőségének, jellegének formálása.

A személyes példamutatás mindenben magas szakmai felkészültséget, mesterségbeni tudást, tekintélyt igényel.

A társadalmi-politikai irányultságot alapvetően a párt- és KISZ-szervezetek adják meg.

A katonai-szakmai irányultság (céltudatosság), szilárd erős vonzalom a választott szakmához. (Ebben rendszerint a pozitívumokkal együtt jelentkeznek a negatívumok is. Tehetetlenség, türelmetlenség a továbbképzésben, az önévelésben, a munkában stb.)

Egyes fiatal tisztek olyan beosztásokra törekednek, amelyek nem felelnek meg képzettségüknek. Nem minden tiszt szakmai irányultsága párosul a pedagógiai felkészültséggel.

A tiszt jelleme nagymértékben függ az aktív, céltudatos, bátor tevékenykedéstől. Egészeiben a tanulás, a szolgálat, a munka együttes hatása alatt alakul. Célirányos fejlesztése mindig a legnagyobb sikert biztosítja. E téren hiba az igénytelenség. Gyakran jelentkezik ez úgy, hogy az aláréndeltéktől mindenféle igazolást elfogadunk.

A katonai jellem kialakulása nem megy ellentmondások nélkül. A szolgálat megpróbáltatásai, az egyszemélyi parancsnoki szerep törvényszerűen fejlesztik a fiatal tisztek határozottságát, szilárdságát, önállóságát. Ha azonban e minőségi követelményeknek megnyilvánulásait az alárendeltekkel való bánásmódokban nem ellenőrizzük, meghonosodhat a tapintatlanság, komolytalanság, gorombaság, amik elkedvetlenedéshez vezetnek. A sokévi gyakorlat és a pedagógiai-szociológiai kísérletek megerősítik, hogy az egyoldalú jellemformálódás a tisztet durva adminisztrátorrá, vagy elvtelenné, akaratnélkülivé alakítja (jószívúvé válik a főnök gyenge ellenőrzése és kritikátlan magatartása során).

Az erkölcsi, politikai és pszichológiai felkészítés követelményei között nagy jelentőségű a tiszt jellemének, érzelmi vonásainak, valamint az úgynevezett pszichológiai megbízhatóságának (állóképesség a kockázatban, rendkívüli szívósság, reagálás a feszített és túlfeszített előre nem látott ingerekre) tanulmányozása. Az irodalmakban, tudományos munkákban gyakran elszigetelten és elégtelenül említik a tiszt felkészítésének specifikumai között az önuralom, az önvezérlés fejlesztésének módszereit.

A tiszt jellemének fejlesztésére irányuló követelmények megmutatják a tevékenység kivételes és más árnyalatait. „Éles határt a törzs és a szigorú parancsnok jelleme között nehéz megvonni” írja Botov hadsereg tábornok. A törzs tiszt jellemének néhány sajátosságáról ír Stemenkó memoárjában. Sajnos a jellem formálásának sajátosságai a tengerészeknél, repülőknél, operatíveseknél, parancsnokoknál, politikai munkásoknál messze nincsenek feltárva.

Különös jelentőségű a tisztek kompetens képességének problémája a tudományos vezetésben. Ez tulajdonképpen a katonai, szakmai mesteriségben való formálás. Lenin kompetensség alatt a hozzáértést értette, úgy is, mint a tudományos vezetés ismeretét. Hogy vezetni tudjunk, mondta Lenin, ismerni kell a tudományos tanításokat. A vezetők feltétlenül ismerjék a munka szervezésének elméletét.

A fiatal tisztek gyakorlati felkészítésében a mesterség formálására mindig közvetlen figyelmet kell fordítani. A hadviselés fejlődése megköveteli, hogy ezt a munkát a jelenleginél magasabb fokra emeljük. Ma már a vezetést nem lehet adminisztratív nyomással fejleszteni. A tudományokra kell alapozni és ezt a tudományt el kell sajátítani.

A tiszt szakmai művészetéhez tartozik:

- a harci,
- a pszichológiai-pedagógiai,
- a módszertani mesterség.

Ezen komponensek egysége és összessége adja a megbízható szakembert.

A kibocsátott tiszt iskolásoknál végzett felmérések szerint:

- a harci mesterség követelményeinek megfeleltek 92—98%-ban,
- valamivel rosszabb a helyzet a pedagógiai mesterségben, ahol 30—40%-nál elégtelen az eredmény.

A pedagógiai mesterség — képesség az emberek közvetlen tanítására és vezetésére. A szabályzatok és szakirodalom elsajátítása, valamint a gyakorlat lehetővé teszi a fiatal tisztek alapos módszertani felkészítést.

Véleményünk szerint alaposabb tudományos feldolgozást igényelnek a fegyelem megszilárdítására, a szabályzat szerinti rend fenntartására, valamint a személyi állomány tevékenységének harchelyzetbe történő vezetésére, általában a vezetésre irányuló módszertani kérdések.

A módszertani felkészítés azonban nem meríti ki az emberek vezetésének valamennyi problémáját. A tiszt iskolák növendékei gyakran, több mint tíz különböző tanszék módszerei szerint tanulnak. Ez nagyon megnehezíti egységes nézetek kialakítását, és konkrét módszertani ajánlások alkalmazását a harci és politikai kiképzés folyamatában. A módszerek kiválasztásában — amint megjegyezte Frunze — a parancsnok művészete kifejezésre jut: „... azon képességben, hogy a sokfajta eszközből kiválassza azt, amely az adott időben, az adott helyzetben a legjobb eredményre vezet”.

A pszichológiai módszertani felkészítés lehetővé teszi ennek elérését. Kifejezésre jut ez a vezetés, a kiképzés és nevelés törvényszerűségeinek ismeretében, abban a képességben, amely a konkrét sajátosságokat felismeri, és kiválasztja a célok eléréséhez szükséges munka formáit és módszereit. Ez a pedagógiai kultúra mutatója.

A mesterség kialakításának kérdéseivel foglalkozik egész sor értékes munka. Ezekben kiemelkedőek a szociológiai és a katonai pszichológiai módszertan, valamint a pártpolitikai munka tudományos alapjai tanulmányozásának a fontossága. E mellett megjegyzik a pedagógiai és pszichológiai órák növelésének a szükségességét, amelyekre a jelenlegi 40—50 óra nagyon kevés. A kapott ismeretek ugyanis csak az alapvető elképzeléseket adják e tantárgyokról és semmiképpen sem teszik a növendéket az emberek vezetésének és nevelésének kérdéseiben olyan specialistákká, amilyenekké válniuk kellene leendő beosztásukban. Ajánlható, hogy a tiszt iskolákon önálló stúdium legyen az alegységek vezetésének tudományos alapjai és részletesen tanulmányozzák a vezetés stílusának kérdéseit is.

A tiszté válásnak két szakasza van: felkészítés az intézetben és közvetlenül a csapatnál. Ezek egymással szoros kapcsolatban vannak (egységes végső célt szolgálnak, a második az első „öröklésével” kezdődik), ugyanakkor szervezésben, időben, feladatokban, lehetőségekben, nehézségekben, a kiképzendő fejlődésének színvonala szerint különböznek is egymástól.

A tiszt (növendék) felkészítése a katonai tanintézetben kezdeti, de ugyanakkor felelősségteljes időszak, ahol minden ott látott, új és mély benyomást hagy. Mindegyikünk emlékezik az első parancsnokára, ismeri befolyásának erejét. A kísérletek azt mutatják, hogy a növendékek 40⁰/₀-a a szakasz-, a század-, az évfolyamparancsnok személyiségének vonásait veszi át, 60⁰/₀-a viszont a különféle tanárokat. (~~Katonai~~ kísérlete.)

A növendékek felkészítésével sok szép tudományos munka, disszertáció foglalkozik és ezek mindegyike egységesen a tanulmányi-nevelési folyamat felépítésének és fejlesztésének központi problémájaként a magasabb fokú katonai iskolák tudományos pedagógiai alapjainak létrehozását szorgalmazza.

Ennek részletes kérdései:

- a felkészítés problémáinak pszichológiai-pedagógiai törvényszerűségei,
- a növendék személyisége és annak fejlesztése,
- a katona pedagógus személyisége, pedagógiai képességének fejlesztése és a pedagógiai mesterség fejlesztése,
- a pedagógiai és tanulmányi kollektíva szociál-pszichológiai jellemzői és azok függősége, a tanulmányi tevékenység pszichológiája,
- a levelező oktatás tökéletesítésének útjai és így tovább.

Többek között a növendékek gyakorlati színvonalának javítása, a pedagógiai és módszertani mesterség formálása a legnehezebb feladat.

A számítások szerint egy növendék a tiszti iskolán 1—2 politikai, 2—4 harcászati foglalkozást, 6—9 politikai információt, 8—10 beszédet és előadást tart, 26—30-szor szerepel szemináriumon. A tiszti iskola alatti gyakorlati munkán 6—8 politikai, 18—32 harcászati foglalkozáson vesz részt 4—9-szer mond beszédet. Ismereteinket és a növendékek számát tekintve mindez kevés, ugyanakkor a módszertani munka minden lehetősége nincs kihasználva. Két tiszti iskola kibocsátottjainál végzett vizsgálat kimutatta, hogy a gyakorlatokon:

- a növendékeknek csak 13⁰/₀-a volt tiszti beosztásban,
- 30⁰/₀-a tiszthelyettesiben,
- 67⁰/₀-a csak legénységiben.

A kísérletek és a tanulmányok igazolják:

- hogy a tiszti iskolákon az összefegyvernemi kiképzés foglalkozásait módszeresen kell felépíteni,
- valamennyi növendéket gyakoroltatni kell a parancsnoki funkciók teljesítésében,
- szélesíteni kell a raj-, szakaszparancsnok, század szolgálat vezető katonákkal szembeni felelősségének gyakorlatát,
- javítani kell a tiszti iskola tisztjeinek pszichológiai-pedagógiai felkészítését.

A polgári tanintézeteknek és katonai tanszékeknek fontos azonos és saját szerep jut a tartalékos tiszték felkészítésében. Nélkülözhetetlen a szakmai felsőfokú polgári iskolák oktatási módszereinek és formáinak összehangolása a katonai tanintézetek módszereivel és formáival, egyes esetekben pedig még a katonai kiképzéssel is.

A tanulmányi nevelő folyamat jellemző sajátossága, hogy a hallgatóknál nehezen formálhatóak a katonai, főleg a parancsnoki tulajdonságok. Ezért van közvetlen jelentősége a gyakorlati és technikai foglalkozásoknak, valamint a gyakorlatoknak. A kísérletek azt ajánlják, hogy minden katonai foglalkozás foglalja magába az összefegyvernemi kiképzés elemeit. Teljesebben használják ki a tábori kiképzés kedvező feltételeit a csapatoknál és közelítsék a kiképzés módszereit a csapatkiképzéshez. Szervezzenek „tábori-összevonást” azon hallgatók részére, akik nem kerülnek a csapatokhoz gyakorlati munkára stb.

A fiatal tisztek felkészítése az egységekben legyen gyakorlatias. Itt már tőlük a felhalmozott ismeretek és készségek tudása mellett követelni kell azok gyakorlati hasznosítását, visszaadását. A szolgálati feladatok bonyolultsága, a szigorú rend és csapatútem, a fiatal tiszt nagy megterhelése nehezíti a felkészülést, aminek lehetősége itt már néha lecsökken. A harci tapasztalatok és a kísérleti adatok igazolják, hogy a parancsnokoknak, az egység tisztjeinek, a szolgálati adottságoknak hadnagyokat segítő munkája döntő jelentőségű. A segítség legjobban bevált módszere a tisztek alapos felkészítése, a hibák gyors kijavítása, felkészítésük rendszerének, szervezésének, tervezésének, ezek módszereinek szigorú szabályozása. Megfelelő programmal célszerű kikülöníteni a tiszteket speciális csoportokba és meg kell javítani a pszichológiai-módszertani munkát (pl.: ennek érdekében az első három hónapban hetenként 1 napot, a következő hónapokban havonta 2—3 napot kell önképzésre adni), végül segíteni kell őket a munkanap és pihenőnap helyes megszervezésében.

Figyelembe kell azt is venni, hogy a hadnagyok közvetlen parancsnokai gyakran maguk is fiatalok és támogatásra szorulnak. Az egységekben *első helyre kell állítani a fiatal tisztek önképzésének, önnevelésének kérdéseit*. Jelenleg különös helyet foglal el a népgazdaságból a csapatokhoz kerülő hadnagyok intenzívebb katonai, technikai, pszichológiai, pedagógiai felkészítése.

A gyakorlat előtérbe állítja a tisztek kiválasztásának és beosztásának problémáját. Ezt is tudományos módszerekkel kell megoldani, amint azt a légiéri tapasztalatai igazolják. Ma már elegendő tudományos és módszeres ismeretekkel rendelkezünk ahhoz, hogy e problémához tudományosan közelítsünk, még ha sok nehézségünk is van. Többek között a pszichológiai-pedagógiai elmélet és gyakorlat eredményei közti aránytalanságok; a nem eléggé operatív információs és kísérleti adatok lassú hasznosításának a következménye. Hiba az is, hogy ésszerű tudományos javaslatok gyakran megrekednek az ezred archívumokban.

A tudományos kísérletektől a gyakorlatig vezető úton így még sok a tennivaló. Hasznosak lennének: „Az emberek tudományos vezetése”-éről a „Krasznaja Zvezda” havi mellékleteként brosúra kiadása, referáló gyűjtemények kiadása, belső kiadványok példányszámainak növelése, ahol ez célszerű és gazdaságos.

Néhány folyóirat szerkesztőségének feltétlen javasoljuk, hogy a kiképzés és nevelés témáiról tanulmányokat jelentessen meg. Bár ez a forma nem mindig teszi lehetővé a szerzőnek, hogy alaposan kifejtsé nézeteit, különösen a kérdések tudományos elméleti aspektusait.

Természetesen sok más mód is van a tudományos pedagógiai és pszichológiai informálás színvonalának emelésére.

Ezek lehetnek:

- tudományos konferenciák,
- tanulmányi konferenciák a csapatoknál,
- beszámolók tartása a végrehajtott kísérletekről szóló tudományos információkról, közleményekről,
- törzsekben, vezetési szervekben konzultatív tudományos tanácsok működtetése és még mások.

Röviden ezek voltak a fiatal tisztek felkészítésének alapvető pszichológiai-pedagógiai problémái. Kétségtelen, hogy a téma figyelmet, kísérleteket, konkrét gyakorlati megoldásokat igényel annál is inkább, mert a tiszti káderek felkészítésének javítása napjainkban rendkívüli jelentőségre tett szert.